

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK XI

KVĚTEN 1971

ČÍSLO 3

061.3:613.693(100—11)

PRÍNOS XI. KONFERENCE LETECKÉHO LÉKAŘSTVÍ EVROPSKÝCH SOCIALISTICKÝCH ZEMÍ PRO PRÁCI LETECKÝCH LÉKAŘŮ

V posledních letech se konference leteckého lékařství evropských socialistických zemí svou tematikou zaměřují na aktuální problematiku každodenní praktické činnosti v leteckém lékařství.

Náměstek ministra národní obrany generálporučík ing. Jozef Činčár ve svém uvítacím proslovu při slavnostním zahájení XI. konference ve VO Jeseník vyjádřil za všechny letce přesvědčení o nutnosti velmi úzkého kontaktu mezi vojákem — letcem a leteckým lékařem — slovy: „Letci musí spolupracovat s lékaři, neboť každý nový úkol, každý nový typ bojového letounu před nás staví nové problémy, jejichž řešení není v plném rozsahu možné bez účinné součinnosti s odborníky, kteří uskutečňují preventivní a léčebnou péči o letce — péči o hlavní článek z vysoce exponované soustavy člověk — stroj.“ V současné době se v letectvu musíme zaměřovat především na plnění úkolů v malých, přízemních a dostupných výškách a na plnění úkolů v bojových sestavách. Na přední místo stavíme nadále boj za zvýšení bezpečnosti létání. Nesmíme však zapomenout ani na problémy vyplývající z použití ostatní letecké techniky, zejména vrtulníků. A tyto úkoly nejsou bez úzké spolupráce velitele s leteckým lékařem plně řešitelné.

Pro XI. konferenci leteckých lékařů byly jako hlavní témata zvoleny 2 velké oblasti leteckého lékařství:

- Využití elektrofyziologických metodik při sledování a kontrole létajícího personálu.
- Letecká lékařská posudková činnost při některých onemocněních:

Vědeckovýzkumnou činnost v letecké fyziologii, psychofyziologii i v klinických oborech si dnes nelze vůbec představit bez širokého použití elektrofyziologických metod. Přihlášené re-

feráty ukázaly širší této problematiky, týkaly se mimo jiné:

- stanovení reakce pilota na nezvyklé letové situace,
 - radiobiotelemetrie, která skýtá možnosti sledování fyziologických parametrů přímo v pracovním procesu pilotů,
 - studia projevů aktivace organismu a jejich využití v klinice,
 - vyšetřování na centrifúze a řady dalších.
- Samostatnou kapitolou je lékařská kybernetika, která ukazuje značné možnosti pro studium reakcí organismu na některé nepříznivé faktory letu nebo na modelované situace.

Na konferenci byla věnována pozornost elektrofyziologickým metodám také z hlediska vyšších nervových funkcí, zaměřených zejména na zlepšování výběru a zvyšování bezpečnosti letu.

Zúčastnění odborníci zdůraznili nutnost zaměření další práce na zpracování základních fyziologických údajů za pomoci perspektivních systémů jejich získávání, analýzy a vyhodnocení, které nám poskytuje moderní výpočetní technika.

Nebylo možno dát na pořad jednání konference všechny problémy, s nimiž se setkáváme při leteckém lékařském posuzování. Při vymezování problematiky jsme vycházeli ze závažnosti a relativní četnosti onemocnění, a proto jsme zvolili tyto problémy:

- **Poruchy vědomí u létajícího personálu**, které sice nejsou častým jevem, nesou však v sobě vždycky přímé a vážné ohrožení bezpečnosti letu, dostaví-li se v letounu. Kromě toho víme, že i prostá mdloba může být závažným momentem v životě letce; v některých případech může vést k projevům postupné ztráty adaptace na leteckou službu, zejména není nebo

nebyla-li v době vzniku poruchy vědomí příliš pevná. Proto můžeme právem považovat výměnu zkušeností pracovníků bratrských ústavů za velmi prospěšnou, zejména podaří-li se sjednotit úsilí těch, kteří se tomuto problému věnují.

- **Ischemická choroba srdeční a některé chronické nemoci srdečního svalu** představují diagnostický i posudkový problém. Ten s postupným stárnutím letecké populace nabývá na významu, zejména pokud máme na mysli latentně probíhající formy tohoto onemocnění, které mohou, sice krajně vzácně, ale přece, vlivem nepříznivého působení leteckého stresu vážně ohrozit bezpečnost letu, dojde-li u dosud skrytě probíhajícího onemocnění k vzniku infarktu myokardu nebo koronárnímu selhání. Tato problematika není zdaleka vyřešena, zejména pokud máme na mysli diagnostiku latentně probíhající ischemické choroby srdeční, a výměna zkušeností ukázala, že výzkum v této oblasti bude ještě dlouhou dobu pokračovat. Naděje do budoucna skládáme do komplexního zátěžového vyšetření a pečlivého srovnávání výsledků a hodnocení anamnézy; naším cílem je zvýšení spolehlivosti diagnostiky onemocnění, které nedává jinou posudkovou možnost než plnou diskvalifikaci, zejména u pilota.
- **Poruchy cévního tonu** mají obdobný význam jako poruchy vědomí; při náročných nácvicích, kterým se pilot soudobých letounů musí podrobit, dochází k výrazným změnám cévního tonu, které jsou intenzívně studovány, a byly již učiněny první kroky i k jejich diagnostickému a posudkovému využití. Někteří autoři sem zařazují i problém hypertenze u letců, který patří rovněž k otázkám, které každého leteckého internistu zajímají. Jejich relativní četnost roste s věkem.
- **Degenerativně dystrofická onemocnění páteře** patří mezi velmi častá onemocnění u letců a řada autorů přesvědčivě dokazuje, že některé změny na páteři jsou u pilotů častější než u jiných profesionálních skupin. V tomto smyslu byl na této konferenci splacen dluh, který jsme z minulosti měli — na našich

konferencích byl tento problém zařazen poprvé. Počet přihlášených referátů, účast na zasedání sekce i živá diskuse potvrdily závažnost a aktuálnost této problematiky. Ukázalo se, že s vlivem letecké služby na páteř musíme počítat už na začátku letecké kariéry a provádět snímkování páteře už při výběru (v ČSSR se provádí již od r. 1960).

- **Kaménky v ledvině a močových cestách** představují poruchu zdraví, která může vážně ohrozit bezpečnost letu a při přísně preventivním posudkovém přístupu může vést k předčasnému vyřazení pilota v období jeho nejvyšší profesionální výkonnosti. Ústředním problémem tu zůstává otázka jak definovat a posuzovat případy opakované tvorby kaménků nebo opakovaných ledvinných kolik. Problém je vlastně ve všech zúčastněných zemích vyřešen formulací v posudkových předpisech, které však nejsou jednotné, a další studium všech případů, formou koordinované mezinárodní spolupráce, může přinést objektivnější hodnocení stěžejního problému „opakovaných případů“ a tím i pomoci sjednotit dosud rozdílná posudková hlediska.
- **chronická onemocnění vedlejších nosních dutin a poruchy vestibulárního ústrojí u létajícího personálu** jsou spolu s otázkami profesionálního poškození sluchu problémy, jimž letečtí otorinolaryngologové věnují stálou pozornost, a to jak při výběru k letectvu, tak i při kontrolních vyšetřeních létajícího personálu. Endoskopickým vyšetřením i moderními vyšetřovacími metodami VA tu bylo dosaženo zřetelného pokroku v diagnostice i v leteckém lékařském posuzování.

V tomto úvodu chceme čtenáře stručně uvést do problematiky v některých oblastech leteckého lékařství, které jsou závažné a aktuální.

Rozhodli jsme se publikovat některé referáty zahraničních i domácích účastníků konference, i když jsme si vědomi, že výběr byl obtížný a že řada stejně kvalitních referátů nemohla být publikována: považujeme to za svou povinnost, zejména vůči všem leteckým lékařům, kteří plní svou každodenní odpovědnou práci při zdravotnickém zabezpečení létání.